

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı Hakkındaki Görüşleri

Çavuş ŞAHİN*
Osman Yılmaz KARTAL**

Özet

Araştırmanın amacı Sınıf Öğretmeni adaylarının YÖK'ün Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı hakkındaki değerlendirmelerini ortaya koymaktır. Araştırma betimsel türde nitel bir çalışmadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören 29 öğretmen adayını ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Sınıf Öğretmeni adaylarının, YÖK'ün Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı hakkında görüşleri alınmış ve konu ile ilgili öneriler getirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda, lisans programında değişiklikler yapılması ve programın etkililiğinin sürekli ölçülmesi gereği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, hâlihazırda okutulan bazı derslerin içerik ve öğretim yöntemleri geliştirilmesi ve bunlar yapılırken öğretmen adaylarının ihtiyaçlarının da dikkate alınması önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı, Öğretmen Adayı, Meslek Bilgisi-Alan Eğitimi-Genel Kültür Dersleri.

The Views of Primary School Education Teacher Candidates' on Primary School Teacher Education Program

Abstract

The aim of study is to state the views of Primary School Education Teacher Candidates' on Primary School Teacher Education Program. This research is a qualitative study and has a descriptive research design. Non-directive and semi-structured interviews were used for data collection tool. This research was implemented to 29 Primary School Teacher Candidates that attending the Faculty of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University

---

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

** Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

in the academic years of 2011-2012. Teacher candidates' opinions were taken to investigate their views on Primary School Teacher Education Program and asked for recommendations. According to the results, some changes on Primary School Teacher Education Program should be done and the efficiency of the programme should be measured constantly. According to teacher candidates' views, the content and the teaching methods of the classes that are taught presently should be improved by taking students' needs into consideration.

Key words: Primary School Teacher Education Program, Teacher Candidate, Occupational-Subject Area-General Culture Courses.

Giriş

XXI. yüzyıl bilginin gelişim ve değişiminin en hızlı olduğu çağ olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital medyanın gün geçtikçe daha interaktif ve işlevsel hale gelmesi, bilgi teknolojilerinin gelişerek çeşitlenmesi, insanoğlu için bilgiye ulaşma hızını arttırmış ve her türlü bilgiyi ulaşılabilir hale getirmiştir. Böyle bir ortamda toplumların eğitim sistemleri ve dolayısıyla eğitim programları yeniden yapılandırılmaktadır. Bir dönem bireylerin okuma-yazma oranına odaklanan eğitim sistemleri artık bireylerin okuryazarlıkları üzerinde odaklanmakta, bilginin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için bireylere bilgi yüklemesi ve dayatmasından, beceri kazandırmaya yönelik hedef ve içeriklere yönelmektedir. Buradan hareketle, özellikle zorunlu eğitim altında ele alınan ilköğretim kademesindeki öğrencilerin eğitimi, gelecekteki değişim ve bu değişime ayak uydurma anlamında daha önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla ilköğretim kademesindeki öğrencilerin eğitiminden birinci derecede sorumlu olan sınıf öğretmenlerinin rol, görev ve misyonları değişmektedir. Sınıf öğretmenlerinin eğitim sürecindeki başarılarında çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Bunlar içinde en önemli etkenlerden biri hizmet-öncesi eğitimidir. Sınıf öğretmenlerini mesleğe hazırlayan hizmet-öncesi öğretmen yetiştirme programı, var olan ve gelecekteki sistemin ihtiyaç ve beklentilerine cevap verebilecek şekilde olmalı ve uygulanmalıdır.

Eğitim sistemlerinin temel amacı o ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve yurttaşlarına vatandaşlık eğitimini vermektir. Bunu gerçekleştirebilmek için her eğitim sistemi, yetiştireceği insan modelini, sahip olduğu eğitim felsefesi ve insan gücü politikası ışığında saptayarak eğitim etkinliklerini bu amaca göre düzenlemektedir (Karagözoğlu, 2003). Ülkelerin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesi ve

toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültürel değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenler başrolü oynamaktadır. Öğretmenin, eğitimin temel taşı olması nedeniyle, niteliği eğitimin niteliğini doğrudan etkileyen etkenlerin başında gelmektedir (Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Toplum yapısını istenilen yönde değiştirip, geliştirecek en önemli güçlerden birinin öğretmen olduğu (Aydın, 2007) kabulünden hareketle öğretmen yetiştirme, eğitim sisteminin ve eğitimin gelişmesinin temel konularından birisi olarak belirmektedir.

Bilimsel düşüncenin ve buna dayalı yaşam biçiminin topluma yerleşmesi ve gelişmesi evrensel değerlere sahip öğretmen yetiştirme sistemi ile sağlanabilmektedir (Küçüköğlü ve Kızıldaş, 2012). Eğitimin niteliği, büyük ölçüde uygulanan programa bağlıdır. İlköğretim sınıf öğretmenlerinin istenilen özelliklerde yetiştirilmelerinde, eğitim programlarının, gereksinimlere yanıt verebilecek şekilde toplumsal ve bilimsel değişim ve gelişmelere göre düzenlenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir (Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Bu ideallere ulaşabilmek için öncelikle, öğretmenlerin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Öğretmenlerin öğrencileri üzerinde olumlu etkiler yaratabilmesi, onlara gerekli bilgiler sunabilmesi ve kişiliklerine olumlu katkılar sağlayabilmesi için öğretmenlerin kendilerini geliştirecekleri iyi yapılandırılmış öğretmen yetiştirme programlarına ihtiyaç vardır.

XI. Millî Eğitim Şûrası'nda öğretmen yetiştirmeye dair alınan kararlar önemlidir: İyi öğretmen, iyi öğretmen yetiştirme programlarında yetişir. İyi bir öğretmen yetiştirmenin de birinci koşulu öğretmen yetiştirme programında yer alan öğretmenlik meslek bilgisi programlarında birlik ve beraberlik sağlamaktır. Bu birlik ve beraberlik, programların sürelerinde, kredi sisteminde, muhteva kategorilerinin düzen ve ağırlığında, seçimlik derslerinde, staj ve uygulama faaliyetlerinde, değerlendirme süreçlerinde ve benzeri boyutlarında sağlanmalıdır (MEB, 1982).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesi öğretmenlik mesleğinin özel bir mesleki yeterlilik gerektirdiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla donanımlı bir öğretmen yetiştirmek için öğretmen adaylarına üç farklı kategoride eğitim verilmesi gerekmektedir:

Öğretmenlik Meslek Bilgisi: "Öğretmen adayına kim, niçin, nerede, nasıl öğretmelidir?" sorularına cevap veren derslerdir.

Alan Bilgisi: Öğretim alanı hakkında derin ve engin alan bilgisi veren derslerdir. Genel Kültür: Küçük bilgi, olgu ve olay kategorilerinin büyük strüktüre oturtmaya yaracak genel kültürü veren derslerdir (Küçükahmet, 2007).

Bu üç kategorinin öğretmen yetiştirme programlarında düzenli bir sıra ve ağırlıkla verilmesi gerekmektedir. Küçükahmet (2007) öğretmen yetiştirme programlarında alan bilgisi derslerinin yüzde 50-60, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yüzde 25-30 ve genel kültür derslerinin yüzde 15-20 oranlarında olması gerektiğini vurgulamaktadır. Fakat bu oranların farklı programlarda değişiklik gösterebileceğini; okul kademesi arttığında alan bilgisi derslerinin oranının artmasının gereğini belirtmektedir. Dolayısıyla eğitim kademesinin ilk aşamalarından biri olarak görülen ilköğretimden sorumlu sınıf öğretmenleri için daha çok öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür derslerine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Sınıf öğretmenliği programının, 1997 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması kapsamında, İlköğretim Bölümü içinde bir Anabilim Dalı olarak yer alması düşünülmüştür. YÖK/DÜNYA BANKASI ve MEB tarafından yürütülen bir proje çerçevesinde, bütün eğitim fakültelerinde ortak bir öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Uygulamada sınıf öğretmenliği lisans programı dersleri; Türkçe-Edebiyat, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Sanat, Beden Eğitimi, Öğretmenlik Formasyonu, Genel Kültür, Diğer Dersler adı altında toplanmıştır. Belirtilen program 1997 yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanmaktadır (Kılıç ve Acat, 2007). YÖK 2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere eğitim fakültesi programlarında değişikliğe gitmiştir (YÖK, 2006). Ders adlarının değiştirilmesi ile birlikte seçmeli ders sayılarının artırılması, öğretmenlik eğitiminde yan alan uygulamasının kaldırılması gibi bazı yeniliklere yer verilmiştir. Ancak temelde alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi ders alanları şeklinde sınıflama aynen korunmuştur (Kılıç ve Acat, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitime Destek Projesi (TEDP) kapsamında öğretmen yeterliliklerini şu şekilde betimlemiştir (MEB, 2006):

- a. Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim,
- b. Öğrenciyi Tanıma,
- c. Öğrenme ve Öğretme Süreci,
- d. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme,
- e. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri,
- f. Program ve İçerik Bilgisi.

Öğretmen yeterlilikleri ve öğretmen yetiştirme programlarına yönelik çalışmalar, çağın eğitim ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalı, değişim ve gelişime açık olmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından betimlenen öğretmen yeterliliklerinin mevcut öğretmen yetiştirme programları ile ne ölçüde kazandırıldığı önemli bir soru olarak belirmektedir. Bu konuda, öğretmen yetiştirme programlarının yeterliliği,

işlevselliği ve uygulama kalitesi nitelikli öğretmen yetiştirmede etkili olmaktadır.

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinin niteliği doğrudan ya da dolaylı olarak eğitimin kalitesini etkilemektedir. Bireylerin gelişimlerinin önemli bir aşamasında görev alan sınıf öğretmenlerinin eğitimdeki ve bireyin eğitimindeki yeri ve önemi tartışılmazdır. Bu açıdan sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesine yönelik mevcut programının sınırlılıklarının belirlenmesi ve işlevsel çözümlerin geliştirilerek uygulanması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar, akademisyenlerin önerileri, sınıf öğretmen yetiştirme programlarını daha işlevsel ve amaca uygun hale getirmeye hizmet etmektedir. Fakat teori ile uygulama her zaman aynı sonucu verememektedir. Öğretmen adayları süreci birebir yaşayan program ögesi olarak değerlendirildiğinde, uygulamanın betimlenmesinde etkili olabilmektedirler. Çalışma, uygulanan programın, sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi, olumlu ve olumsuz yönlerinin belirlenmesi ve programın geliştirilmesine yönelik önerilerin ortaya konulması açısından önemlidir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

- Çalışmada YÖK'ün uygulamakta olduğu Sınıf Öğretmeni Yetiştirme programına ilişkin görüşler alınmaktadır.
- Sınıf öğretmeni yetiştirme programı meslek bilgisi, alan eğitimi ve genel kültür dersleri kapsamında değerlendirilmektedir.
- Programın, çalışmanın amaçları doğrultusunda değerlendirilmesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmeni 4. sınıfta öğrenim gören 29 öğretmen adayının görüşüne göre yapılmaktadır.

Amaç

Çalışmada, Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nın, sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca göre aşağıdaki alt amaçlara gidilmektedir:

1. Sınıf öğretmeni adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programındaki derslere yönelik görüşleri nedir?
2. Sınıf öğretmeni adaylarına göre, Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'ndaki derslerin etkililik düzeyleri nedir?
  - 2.a. Meslek Bilgisi derslerinin etkililik düzeyleri nedir?
  - 2.b. Alan ve Alan Eğitimi derslerinin etkililik düzeyleri nedir?

2.c. Genel Kültür derslerinin etkililik düzeyleri nedir?

Yöntem

Betimsel türde nitel bir araştırma olan çalışmada görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni farklı bireylerden sistematik ve karşılaştırılabilir bilgiyi belirli bir forma dayalı bir şekilde elde etmektir. Görüşme formu tekniği, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır (Patton, 1987). Verilerin toplanmasında yönlendirici olmayan ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu tür görüşme büyük ölçüde açık uçlu sorulara dayanır. Ayrıca, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 2004, 283).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören 29 son sınıf (4. sınıf) öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 23'ü kadın, 6'sı erkektir. Her bir öğretmen adayı ile gönüllülük esasına dayalı görüşülmüştür. Çalışma grubu, nitel araştırmalarda yaygın kullanımı olan amaçlı örnekleme alma yöntemine göre belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede, problem durumu ile ilişkili en uygun bireyler çalışmaya dahil edilmektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmelerde sınıf öğretmen adaylarına şu sorular sorulmuştur:

- Sınıf öğretmeni yetiştirme programını genel anlamda nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Sınıf öğretmeni yetiştirme programının meslek bilgisi derslerinden etkili olan ve etkisinin az olduğunu düşündüğünüz dersler nelerdir?
- Sınıf öğretmeni yetiştirme programının alan eğitimi derslerinden etkili olan ve etkisinin az olduğunu düşündüğünüz dersler nelerdir?
- Sınıf öğretmeni yetiştirme programının genel kültür derslerinden etkili olan ve etkisinin az olduğunu düşündüğünüz dersler nelerdir?

29 sınıf öğretmeni adayı ile yapılan görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Her bir görüşme kayıt cihazına alınarak yaklaşık yirmi dakikalık bir zaman diliminde tek oturumda bitirilmiştir. Görüşmeler, öğretmen adayların kendilerini rahat hissedebilecekleri ve fikirlerini çekinmeden açıklayabilecekleri bir ortamda, farklı zamanlarda bütün adaylarla ayrı ayrı yapılmıştır. Alıntılarda öğretmenlerin sadece formlara yazdıkları ve söyledikleri kullanılmıştır. Görüşmeler, 2011 Aralık ayında araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Yapılan yarı-yapılandırılmış görüşme sırasında kayıt cihazına kaydedilen veriler transkript haline getirilmiştir. Transkriptler oluşturulurken adayların görüşme sorularına verdikleri cevapların bire bir yazımına özen gösterilmiştir. Ayrıca transkriptler yazıldıktan sonra kayıt cihazı kaydıyla aynı olup olmadıkları karşılaştırılmıştır. Daha sonra araştırmacılar tarafından transkriptlerde yazılı olan veriler ayrı ayrı analiz edilerek tematik kodlar oluşturulmuştur. Verilerden belirlenen ana temanın yanı sıra içerik analizi yapılarak alt temalar oluşturulmuştur. İçerik analizi yönteminde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005, 227).

Araştırmacıların yaptığı içerik analizden sonra belirledikleri ana tema ve alt temalar karşılaştırılarak "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olanlar tartışılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Araştırmada toplanan verilerin içerik analizinde, kodlama güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği;

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})}$$

güvenirlik formülü kullanılmıştır.

Hesaplama sonucunda kodlamaların güvenilirliği yüzde (%) 86 olarak hesaplanmış ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Güvenirlik hesaplarının yüzde 70'in üzerinde çıkması ile araştırmanın analizinin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994).

Kodlamalarda erkek öğretmen adayları E1, E2, E3... şeklinde, kadın öğretmen adayları da K1, K2, K3... şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 1:Sınıf Öğretmeni Adaylarının Derslerin Etkililik Düzeylerine Yönelik Gereksinimleri

Etkililiği Yüksek Olarak Betimleme Gerekçeleri	Etkililiği Düşük Olarak Betimleme Gerekçeleri
Y1. Uygulamaya yönelik olması	D1. Teorik ağırlıklı olması, uygulamanın olmaması ya da sınırlı olması
Y2. Meslek hayatına faydası olması	D2. Öğretim elemanının etkili/yeterli olamaması
Y3. Öğrenciyi eğitim ortamında gözlemleme/iletişim kurma fırsatı sağlaması	D3. Ders süresinin sınırlı olması
Y4. Farklı öğretmen ve öğrenci profillerini tanımaya fırsat sağlaması	D4. Meslek hayatına bir faydası olmadığını düşünüyorum
Y5. Konu alanı ile ilgili bilgi, beceri kazandırması	D5. Ders konu içeriğinin meslek hayatım için gereksiz olduğunu düşünüyorum
Y6. Öğretim elemanının uzmanlığı ve yaklaşımı	D6. Ders programı içindeki uygulamaların sınırlı olması
Y7. İlgi çekici olması	D7. Etkililiğine inanmıyorum
Y8. Öğrenciyi yönelik eğitim/öğretim uygulamaları sunması	D8. Amacına uygun öğretim yöntem ve tekniği ile işlenmemesi nedeniyle
Y9. Uygulamaya dönük farklı yöntem ve tekniklerin sunulması	D9. Ders içeriğinin ağır olması
Y10. Amacına uygun bir şekilde sunulduğu için	D10. Mesleğimde kullanacağım içerikten göre üst düzey içeriklerin sunulması
	D11. Meslek hayatım ile ilgili herhangi bir yeri olmaması nedeni ile
	D12. Ders bu alan içinde olmamalı
	D13. Seçmeli ders olarak değerlendirilmeli
	D14. Ders içeriğinin basit düzeyde sunulması
	D15. Amacına uygun bir şekilde sunulmadığı için

Öğretmen adaylarının her bir derse ilişkin görüşlerine yönelik gerekçeleri istenmiştir. Bu gerekçeler Tablo 1'deki şekilde kodlanmış ve bulgularda gerekçelerin sınıflandırılmasında kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği programı hakkındaki görüşlerinden elde edilen bulgular alt amaçlar doğrultusunda sunulmuştur. Ayrıca, öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin doğrudan aktarımlarda bulunulmuştur.

1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programındaki Dersler Hakkındaki Düşünceleri

Sınıf öğretmeni adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme programındaki dersler hakkındaki görüşleri sunulmaktadır.

Tablo 2: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı ile İlgili Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Öğretmen Adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı Hakkındaki Düşünceleri	f
Bazı dersler gereksiz.	14
Bazı derslerin öğretmenlik mesleğine katkısı yok.	6
Dersler faydalı.	6
Bazı dersler yanlış dönemlerde veriliyor.	5
Genel Kültür derslerinin yerine mesleki gelişime yönelik dersler arttırılmalı.	4
4. sınıfta sadece uygulamaya yönelik dersler olmalı.	3
Öğretmenlik uygulaması yetersiz.	2
Dersler etkili bir şekilde işlenmiyor.	1
Dersler etkili bir şekilde işleniyor.	1
Bazı dersler içerik bakımından yetersiz.	1
Sınıf Öğretmenliği Lisans Programı diğer lisans programlarına göre daha kapsamlıdır.	1
Teorik bilgilerin uygulamaları yetersiz.	1
Öğretmenlik uygulaması için ayrılan süre fazladır.	1
Bazı derslerin ders saatleri yetersizdir.	1
4. sınıftaki ders yoğunluğu fazladır.	1

Öğretmen adaylarının yarısının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nda yer alan bazı derslerin gereksiz olduğunu düşünmektedirler. Bunun yanında bazı derslerin öğretmenlik mesleğine etkisinin sınırlı olduğunu düşünenlerin yanında, derslerin etkisinin yüksek olduğunu belirten öğretmen adayları da bulunmaktadır. Bazı derslerin yanlış dönemlerde verildiği ifade edilmektedir. Genel kültür derslerinin fazla önemli olmadığı ve meslek gelişimine yönelik derslerin ağırlığının arttırılması görüşü dikkat çekmektedir. Son sınıfta sadece uygulamaya dönük derslerin olması önerilmektedir.

K-11 kodlu öğretmen adayının görüşleri ise şu şekildedir:

“Sınıf Öğretmeni Lisans Programında iyi yetiştiğimizi düşünüyorum. Ancak genel kültür derslerinin yoğunluğu azaltılmalı. Alan derslerinden öğretim dersleri 2. ve 3. sınıflarda olmalıdır. Son sınıfta ders yoğunluğu az olmalı hatta 4. sınıf sadece uygulamaya yönelik olmalıdır. Biz öğretmenlik uygulamasına gittiğimizde öğretimle ilgili dersleri almış olmalıyız.”

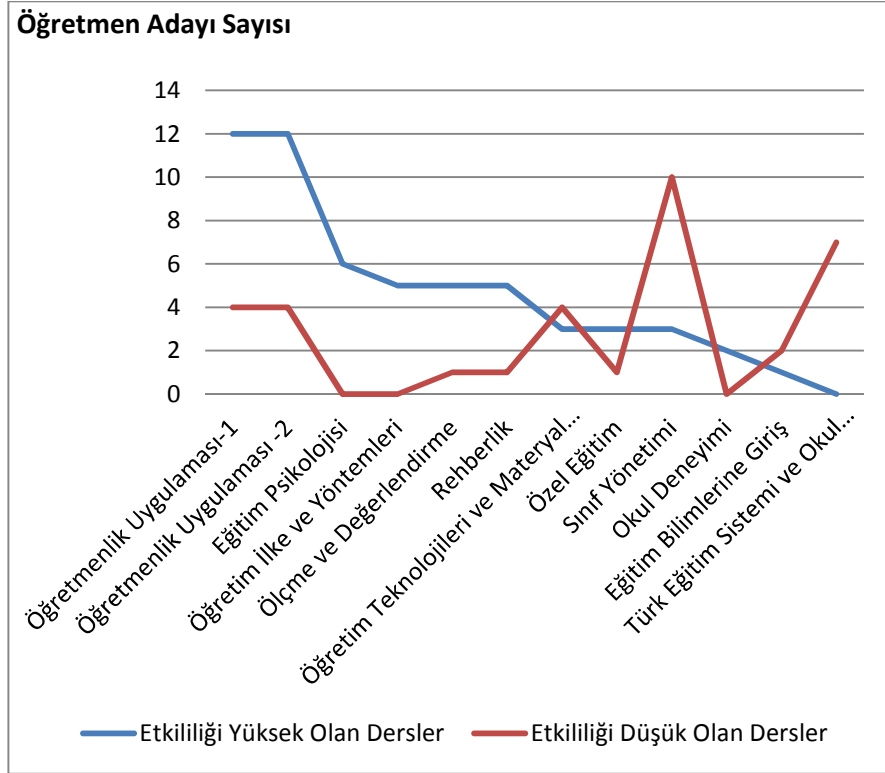
2. Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programındaki Derslerin Etkililik Düzeyleri

Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmeni yetiştirme programındaki meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür derslerinin etkililiğine ilişkin görüşleri grafik ve tablolar halinde sunulmaktadır.

2.a. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Meslek Bilgisi Derslerinin Etkiliğine İlişkin Görüşleri

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine göre, sınıf öğretmeni yetiştirme programındaki meslek bilgisi derslerinin etkililik düzeyleri ve nedenleri incelenmektedir.

Grafik 1: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Meslek Bilgisi Derslerinin Etkililiği

Tablo 3: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Meslek Bilgisi Derslerinin Etkililiğinin Yüksek/Düşük Olma Nedenleri

Öğretmen Adaylarına Göre Meslek Bilgisi Derslerinin Etkililiği Yüksek Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Öğretmenlik Uygulaması-1	Y1, Y2, Y3, Y4
Öğretmenlik Uygulaması -2	Y1, Y2, Y3, Y4
Eğitim Psikolojisi	Y5, Y6
Öğretim İlke ve Yöntemleri	Y1, Y5, Y8
Ölçme ve Değerlendirme	Y5, Y8
Rehberlik	Y2, Y4, Y5, Y8
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	Y5, Y8
Özel Eğitim	Y7, Y8
Sınıf Yönetimi	Y5, Y8

Okul Deneyimi	Y2, Y3
Eğitim Bilimlerine Giriş	Y5
Öğretmen Adaylarına Göre Meslek Bilgisi Derslerinin Etkililiği Düşük Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Sınıf Yönetimi	D1, D2, D3
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	D1, D4, D5, D6
Öğretmenlik Uygulaması I-II	D3, D6
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	D2, D6, D8
Okul Deneyimi	D3, D8
Eğitim Bilimlerine Giriş	D2
Ölçme Değerlendirme	D2
Özel Eğitim	D1
Rehberlik	D1

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre, Sınıf Öğretmenliği lisans programında meslek bilgisi derslerinden en çok “Öğretmenlik Uygulaması I-II” dersleri etkili olmaktadır. Bu ders, öğretmenlik mesleğini uygulama alanında tüm paydaşlarla birlikte tanıma imkanı sunması nedeniyle öne çıkmaktadır. Öğretmenlik Uygulaması dersini, “Eğitim Psikolojisi”, “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, “Ölçme ve Değerlendirme”, “Rehberlik” dersleri izlemektedir. Bu dersler, öğrenciyi tanıma ve rehberlik etme, öğretim-öğrenme sürecine ilişkin bilgi ve beceri kazanma gereksinimlerine cevap verdikleri için etkililik düzeyleri yüksek olarak görülmektedir. Ayrıca dersi veren öğretim elemanının yaklaşımının da dersin etkililiğinde önemli olduğu görülmektedir.

Bazı öğretmen adaylarının etkililiğinin yüksek olduğunu düşündükleri meslek bilgisi derslerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

Aşağıda E-3 kodlu öğretmen adayının görüşleri aktarılmıştır:

“Öğretmenlik Uygulaması” derslerinin diğerlerine göre daha çok katkı sağladığını düşünüyorum. Uygulama olması, teoriden farklı olarak karşılaşılabilecek sorunları yaşama, bu konuda yaşantı kazanma anlamında bizlere katkı sağladı.”

K-1 kodlu öğretmen adayının görüşleri ise şöyledir:

“Aldığımız Meslek Bilgisi derslerinden, Eğitim Psikolojisi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ölçme ve Değerlendirme, Öğretmenlik uygulaması I-II, Rehberlik, Özel Eğitim derslerinin katkı sağladığını düşünüyorum. Bu dersler sayesinde karşılaşacağımız çocukların yaş özellikleri, özel durumları olan öğrencilere nasıl yaklaşılacağı, öğretim yapıldıktan sonra onları nasıl değerlendireceğimiz konularında pek çok şey öğrendik. Ayrıca uygulama dersleri de, bu ortamla birebir karşılaşmamızı sağlayacak fayda sağladı.”

Sınıf Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının etkililiğinin düşük olduğunu düşündükleri meslek bilgisi dersleri “Sınıf Yönetimi”, “Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi”, “Öğretmenlik Uygulaması I-II”, “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı”, “Okul Deneyimi” şeklinde sıralanmaktadır. Sınıf Yönetimi dersinin teorik düzeyde kaldığı ve bu nedenle anlamlı olmadığı, uygulama boyutunun da olması gerektiğini, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi dersinin faydalı olamadığını belirtmektedirler. Derslerin teorik ağırlıklı olması, öğretim elemanının etkili olamaması, sınırlı teorik ya da uygulama kredisinin olması gibi nedenlerin etkili olmasının önünde engel olduğu düşünülmektedir.

Bazı öğretmen adaylarının etkililiğini düşük olarak gördükleri meslek bilgisi derslerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K-15 kodlu öğretmen adayının görüşü şu şekildedir:

“Sınıf Yönetimi dersinin teorik olarak değil, uygulamalı olarak verilmesi daha sağlıklı olurdu. Öğrenilenleri yaşamla ilişkilendirirken zorluk çekmekteyim.”

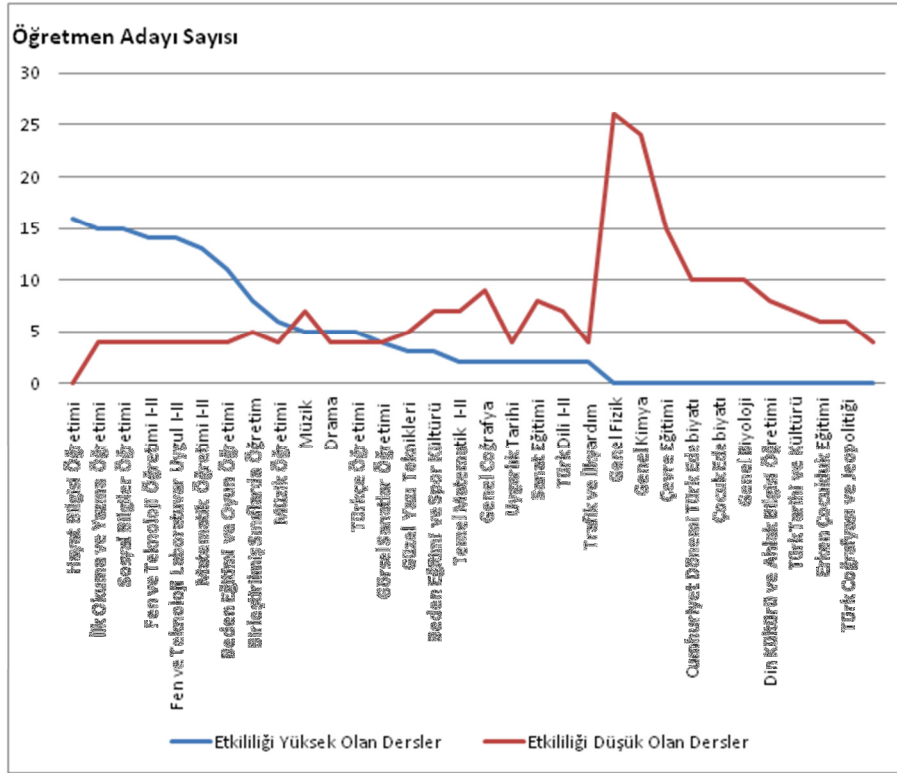
E-6 kodlu öğretmen adayının görüşleri ise aşağıda belirtilmiştir:

“Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersini faydalı bulmamaktayım. Günümüzde teknoloji kullanımı zaten revaçtadır. Teknolojilerin eğitimde kullanımı zaten gerekliliktir fakat bunu her öğretmen kolaylıkla yapabilmektedir. Tasarımda yaratıcılık kapasitesiyle alakalıdır.”

2.b. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Alan ve Alan Eğitimi Derslerinin Etkiliğine İlişkin Görüşleri

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı’nda öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine göre, sınıf öğretmenliği lisans programındaki alan ve alan eğitimi derslerinin etkililik düzeyleri ve nedenleri incelenmektedir.

Grafik 2: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Alan Bilgisi Derslerinin Etkililiği

Tablo 4: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Alan ve Alan Eğitimi Derslerinin Etkililik Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Öğretmen Adaylarına Göre Alan Bilgisi Derslerinin Etkililiği Yüksek Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Hayat Bilgisi Öğretimi	Y1, Y2, Y8, Y9
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	Y1, Y2, Y5,
Sosyal Bilgiler Öğretimi	Y1, Y2, Y8, Y9
Fen ve Teknoloji Öğretimi I-II	Y1, Y2, Y9
Fen ve Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I-II	Y1, Y2, Y6, Y9
Matematik Öğretimi I-II	Y1, Y2, Y5, Y8, Y9
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	Y1, Y2
Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	Y1, Y2, Y6
Müzik Öğretimi	Y1, Y2, Y5
Müzik	Y1, Y2, Y6, Y8
Drama	Y1, Y2,

Türkçe Öğretimi	Y1, Y2,
Görsel Sanatlar Öğretimi	Y1, Y2,
Güzel Yazı Teknikleri	Y1, Y2, Y5
Beden Eğitimi ve Spor Kültürü	Y2
Temel Matematik I-II	Y6
Genel Coğrafya	Y2
Uygarlık Tarihi	Y6
Sanat Eğitimi	Y1, Y6
Türk Dili I-II	Y1, Y2
Trafik ve İlk Yardım	Y2
Öğretmen Adaylarına Göre Alan Bilgisi Derslerinin Etkililiği Düşük Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Genel Fizik	D1, D2, D4, D8, D9, D10, D11, D12, D13, D14
Genel Kimya	D1, D2, D4, D8, D9, D10, D11, D12, D13, D14
Çevre Eğitimi	D2, D5, D8, D9, D10, D13, D14, D15
Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı	D2, D8, D9, D10, D12, D13, D14
Çocuk Edebiyatı	D1, D2, D4, D5, D8, D9, D12, D13
Genel Biyoloji	D2, D4, D5, D12, D13, D14
Genel Coğrafya	D2, D8, D9, D12, D13, D14
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi	D1, D8, D9
Sanat Eğitimi	D1, D8, D9, D10, D13, D14
Beden Eğitimi ve Spor Kültürü	D2, D13, D14
Müzik	D2, D9, D13
Temel Matematik I-II	D2, D8, D12, D13, D14
Türk Dili I-II	D2, D9, D12, D13, D14
Türk Tarihi ve Kültürü	D8, D9, D12, D13, D14
Erken Çocukluk Eğitimi	D1, D8, D14
Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği	D8, D9, D12, D13
Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim	D1
Güzel Yazı Teknikleri	D6, D9, D13
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi	D6
Sosyal Bilgiler Öğretimi	D6
Fen ve Teknoloji Öğretimi I-II	D6
Fen ve Teknoloji Laboratuvar	D6

Uygulamaları I-II	
Matematik Öğretimi I-II	D6
Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi	D6, D13
Müzik Öğretimi	D6, D13
Drama	D1, D13
Türkçe Öğretimi	D13
Görsel Sanatlar Öğretimi	D1
Uygarlık Tarihi	D12, D13
Trafik ve İlk Yardım	D1, D12, D13

Sınıf Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine göre, etkililiği yüksek olan alan bilgisi derslerinin "Hayat Bilgisi Öğretimi" dersi 16 kişi ile ilk sırada gelmektedir. Ardından "Sosyal Bilgiler Öğretimi", "İlk Okuma ve Yazma Öğretimi", "Fen ve Teknoloji Öğretimi I-II", "Fen ve Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I-II", "Matematik Öğretimi I-II", "Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi" olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre derslere yönelik uygulama çalışmalarının olması, dersin meslek hayatına katkı sağlaması, dersin hedef kitlesi olan öğrencilerin düzeyi düşünülerek dersin içeriğin işlenmesi, farklı etkinlik ve uygulamaların sürece dahil edilmesi, etkililiğe yönelik gerekçeler olarak belirtilmektedir.

Bazı öğretmen adaylarının etkililiğinin yüksek olduğunu düşündükleri alan ve alan eğitimi derslerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K-23 kodlu öğretmen adayının konu hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

"Temel Matematik I-II, Fen ve Teknoloji Laboratuvar uygulamaları I-II, Matematik Öğretimi, Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim derslerini faydalı buluyorum çünkü bu dersleri ileride sınıfta anlatırken ve aynı zamanda güncel hayatta kullanırken zorlanmayacağım. Bu dersler gerekli olduğu kadar güzel ve etkili bir biçimde bize sunulduğu için hem kalıcı hem de faydalı oluyor."

K-2 kodlu öğretmen adayının ise konu hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

"Güzel Yazı Teknikleri: Çünkü el yazısı yazmayı bilmiyordum. Bu ders sayesinde öğrendiğim gibi öğretecek seviyeye geldim."

Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim: Katkısı mutlaka olacaktır çünkü birleştirilmiş sınıflarda öğretimin nasıl olduğunu çevremde hiç görmemiştim. Varlığını bu ders esnasında öğrendiğim gibi nasıl eğitim yapılacağını da bu derste öğrendim."

Öğretmen adaylarının çoğunluğu “Genel Fizik”, “Genel Kimya”, “Çevre Eğitimi”, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı”, “Çocuk Edebiyatı”, “Genel Biyoloji”, “Genel Coğrafya”, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi”, “Sanat Eğitimi”, “Beden Eğitimi ve Spor Kültürü”, “Müzik”, “Temel Matematik I-II”, “Türk Dili I-II”, “Türk Tarihi ve Kültürü” derslerinin programda etkililiğinin sınırlı olduğunu belirtmektedirler. Gerekçe olarak, ders içeriğinin hedef kitle düzeyine uygun olmaması ve daha ağır olması, öğretmenlik mesleğinde bu bilgileri kullanmayacaklarını düşünmeleri, öğretim elemanının derse yönelik güdülemeyi sağlayamaması, derste kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerin öğretim elemanınca etkili seçilmemesi ya da kullanılamaması, uygulama sürecine katkı sağlamaması belirtilmektedir. Ayrıca bazı derslerin seçmeli olması gerektiğini ve bazılarının da genel kültür dersi olarak ele alınması gerektiği görüşündedirler.

Bazı öğretmen adaylarının etkililiğinin sınırlı olduğunu düşündükleri alan ve alan eğitimi derslerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

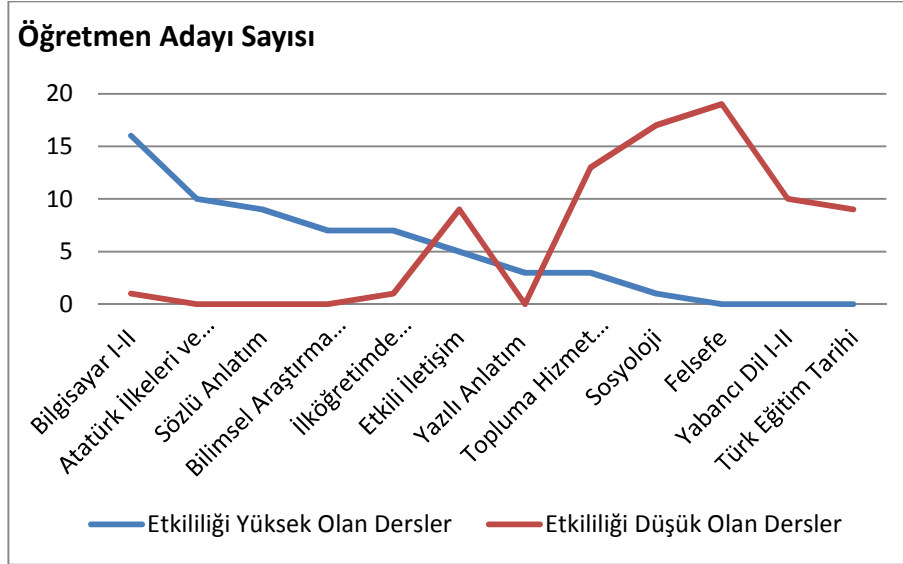
K-19 kodlu öğretmen adayı, *“Fizik ve Kimya derslerini meslek hayatım boyunca hiçbir şekilde kullanacağımı düşünmüyorum ve lisans programında bulunmalarını gereksiz buluyorum.”*

K-5 kodlu öğretmenin görüşleri ise şu şekildedir: *“Çevre Eğitimi, Genel Fizik ve Genel Kimya derslerinden çok verim aldığımızı düşünmüyorum. Anlatılan bilgilerin aşırı bilgi yüklü, formüle dayalı olarak verilmesinden dolayı, aldığımız dönemde bir şeyler öğrenmiş olsak da şu an arta kalan pek bir şey olduğunu düşünmüyorum.”*

2.c. Sınıf Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Derslerinin Etkiliğine İlişkin Görüşleri

Sınıf Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine göre, sınıf öğretmenliği lisans programındaki genel kültür derslerinin etkililik düzeyleri ve nedenleri incelenmektedir.

Grafik 3: Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Genel Kültür Derslerinin Etkililiği

Tablo 5: Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Genel Kültür Derslerinin Etkililik Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Öğretmen Adaylarına Göre Genel Kültür Derslerinin Etkililiği Yüksek Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Bilgisayar I-II	Y1, Y2, Y5, Y6, Y10
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi	Y2, Y5, Y6, Y10
Sözlü Anlatım	Y2, Y5, Y6, Y10
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	Y2, Y5, Y6, Y10
İlköğretimde Kaynaştırma	Y5, Y8, Y10
Etkili İletişim	Y5
Yazılı Anlatım	Y2, Y5
Topluma Hizmet Uygulamaları	Y5, Y6, Y10
Sosyoloji	Y2, Y5
Öğretmen Adaylarına Göre Genel Kültür Derslerinin Etkililiği Düşük Olarak Nitelendirilme Gerekçeleri	
Felsefe	D1, D4, D5, D6, D7, D8
Sosyoloji	D1, D4, D6, D7, D8,
Topluma Hizmet Uygulamaları	D1, D4, D7, D8
Yabancı Dil I-II	D1, D4, D6, D7, D8,

Etkili İletişim	D1, D4, D6, D7, D8,
Türk Eğitim Tarihi	D1, D4, D6, D7, D8,
Bilgisayar I-II	D8
İlköğretimde Kaynaştırma	D8

Öğretmen adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nda etkililiğinin yüksek olduğunu düşündükleri genel kültür dersleri şu şekilde sıralanmaktadır: "Bilgisayar I-II", "Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi", "Sözlü Anlatım", "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", "İlköğretimde Kaynaştırma", "Etkili İletişim", "Yazılı Anlatım", "Topluma Hizmet Uygulamaları" ve "Sosyoloji". Derslerin akademik gelişim için gerekli olması ve kişisel gelişimi desteklemesi, öğretim elemanlarının nitelikli olması ve süreci etkin bir şekilde değerlendirmeleri, içeriğin günlük hayatla ilişkisini gerekçe olarak belirtmektedirler.

Bazı öğretmen adaylarının genel kültür derslerine ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K-22 kodlu adayın görüşleri şu şekildedir:

"Bilgisayar kullanımında yetersizdim. Bilgisayarı etkili bir şekilde kullanmayı öğrendiğim gibi eksikliklerimi de giderdim. Ayrıca Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde öğrendiklerimin Ölçme ve Değerlendirme dersine de katkısı olduğunu söyleyebilirim."

K-12 kodlu adayın görüşleri ise aşağıda belirtilmiştir:

"En çok katkısı olan dersin Bilgisayar dersi olduğunu düşünüyorum. Bu ders ile bilgisayar kullanma becerilerimi arttırdım. Bilmediğim programları kullanmayı öğrendim. Meslek hayatımda bilgisayar ve teknolojiyi verimli bir şekilde kullanabileceğimi düşünüyorum."

Öğretmen adayları, programda etkililiğinin sınırlı olduğunu düşündükleri dersler olarak şunları belirtmektedirler: "Felsefe", "Sosyoloji", "Topluma Hizmet Uygulamaları", Yabancı Dil I-II", "Etkili İletişim", Türk Eğitim Tarihi", "Bilgisayar I-II" ve "İlköğretimde Kaynaştırma". Derslerin etkililiğinin düşük olduğuna yönelik düşüncelerine gerekçe olarak dersin programdaki yeri ve önemi, dersin öğrenme-öğretim sürecine ilişkin görüşler belirtmektedirler. Dersin programdaki yeri ve önemine ilişkin gerekçelerini; derslerin meslek hayatlarına katkısı olmayacağını, ilköğretim programlarında yeri olmamasını, başka bir disiplin alanının konusu olmasını, gereksiz bulmalarını, vakit kaybı olarak değerlendirmelerini; öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşlerini ise dersin verimli işlenmemesi,

uygulama ve öğretim sürecinin etkili olamaması olarak detaylandırmaktadırlar.

E-4 kodlu adayın görüşleri şu şekildedir:

“Felsefe, Topluma Hizmet Uygulamaları derslerinin katkı sağladığını düşünmüyorum. Felsefenin tam anlatılmadığını, Topluma Hizmet Uygulamalarının ise görev verilen kurumlarda önemsenmediği ve bu yüzden yararlı görevler yapılamadığını düşünüyorum”

K-15 kodlu adayın görüşleri ise şu şekildedir:

“Felsefe ve sosyoloji dersleri çok ağır olarak işlenmekte. Meslek hayatımda da bir katkısı olacağına inanmadığım, ağır dersler oldukları için faydalı bulmuyorum.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen yetiştirme programları düzenlenirken belirlenen amaçlar, öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerle ilgilidir. Eğitim sürecinde işe koşulan tüm faktörlerin etkili şekilde değerlendirilmesi ve öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini destekleyebilmesi bilinçli ve donanımlı öğretmenler ile gerçekleşebilmektedir (TED, 2009). Bu anlamda, geleceğin sınıf öğretmeni olacak öğretmen adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı hakkındaki görüşlerinin alındığı çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adayları, uygulanmakta olan Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nın eksikliklerine vurgu yapmaktadırlar. Bazı dersleri gereksiz bulmakta ve öğretmenlik mesleğine yönelik etkililiğinin sınırlı olduğunu düşünmektedirler. Bazı derslerin yanlış dönemlerde verildiğini vurgulamaktadırlar. Küçükahmet ise (2007) derslerin veriliş dönemlerinde sorun olduğunu belirtmektedir. Öğretmen adayları, ayrıca, mesleki gelişime yönelik derslere ağırlık verilmesi gereğini ve uygulamaya yönelik derslerin yetersiz olduğunu ifade etmektedirler.

Öğretmenlik mesleği açısından önemli olan, öğretmenlerin, alan bilgisi ve genel kültür içeriklerini öğrencilerine aktarabilecek pedagojik formasyon bilgisine sahip olmalarıdır (Büyükkaragöz, 1988). Bu açıdan, eğitim alanında hizmet veren üniversiteler, öğrencilerini konu alanı bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür alanlarında geliştirmek ve yeterli hale getirmek amacındadırlar (Şişman, 2009). Yıldız, Akgün ve Yıldız (2011) sınıf öğretmeni adaylarının endişelerinden birisinin yeterli eğitim alıp almadıkları olduğunu belirtmektedir. Benzer durumlardan hareketle betimlenen problem durumuna yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada, öğretmen adayları eğitim aldıkları üç ayrı alana ilişkin derslerin sınırlılık ve

etkililikleri olduğunu belirtmektedirler. Bu sınırlılık ve etkililikler her üç alan için ayrı ayrı incelendiğinde, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır.

Meslek Bilgisi Dersleri;

Meslek bilgisi derslerinden en çok “Öğretmenlik Uygulaması I-II” derslerinin etkililiği yüksektir. Öğretmenlik Uygulaması dersini, “Eğitim Psikolojisi”, “Öğretim İlke ve Yöntemleri”, “Ölçme ve Değerlendirme”, “Rehberlik” dersleri izlemektedir. Öğretmen adaylarının etkililiğinin düşük olduğunu düşündükleri meslek bilgisi dersleri “Sınıf Yönetimi”, “Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi”, “Öğretmenlik Uygulaması I-II”, “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı”, “Okul Deneyimi” şeklinde sıralanmaktadır. Öğretmenlik uygulaması dersinin etkililiğinin hem yüksek hem de sınırlı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Dersin uygulama süresinin daha etkin olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Arı (2010) çalışmasında, sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinin uygulamasında, öğretimi planlamada kendilerini yeterli görenlerin sayısının az olduğunu, ilköğretim programı ve uygulaması ile ilgili yeterli düzeyde bilgi verildiğini belirtenlerin sınırlı sayıda olduğunu belirtmektedirler. Çevik, Öksüz, Baba ve Güven (2011) sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme temel kavramlar bilgilerinin geliştirilmesine yönelik kavramlara ilişkin çalışmaların ve uygulamaların daha çok yerilmesini önermektedir.

Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytakin (2006)'in çalışmasında Sınıf Öğretmenliği mezunlarının en çok yararlandıkları derslerin sırasıyla Sınıf Yönetimi, Gelişim ve Öğrenme, Öğretmenlik Uygulaması dersleri olduğunu belirtmektedirler. En az yararlanan dersler incelendiğinde sırasıyla Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme ve Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersleridir. Sınıf Yönetimi dersinin etkililik düzeyinin tam tersi olarak çıkması öğretim elemanı faktörünü öne çıkarmaktadır. Ayrıca Sınıf Yönetimi dersinin teorik işlenmesinin etkililiğini sınırladığı söylenebilmektedir.

Meslek Bilgisi derslerine yönelik öğretmen adaylarının görüşleri değerlendirildiğinde, dersler yönündeki eksikliğin yanında öğretim elemanının dersin amacına yönelik bir farkındalığı ve güdülemeyi öğrenciler üzerinde sağlayamadığı, öğrencilerin öğretmenlik hayatları için önemli olacak dersleri çok fazla önemsizleştirdikleri ve bu yöndeki gelişimlerini sınırladıkları görülmektedir. Ceylan ve Demirkaya (2006) ve Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytakin (2006)'in çalışmalarının sonuçları da aynı sorunları ifade etmektedir. Sınıf Öğretmenliği mezunlarının program derslerinden yararlanamama nedenlerini derslerin öğretmen adaylarının ilgilerini çekmemesi, içeriklerinin ağır olması, öğretim elemanlarının

kullandıkları öğretim yöntemlerinin etkili olmaması olarak belirtmektedirler. Dersi veren öğretim elemanlarının öğrencileri yeterince güdülemediği ve dersin hedeflerine uygun öğretim yöntem ve tekniklerini seçmediğini ifade etmektedirler.

Özellikle meslek bilgisi derslerinin içeriğin teorik açıdan öğrenciye kazandırılmaya çalışılması öğretmen yetiştirme programının hedeflere ulaşma boyutunda olumsuz etkilemektedir. Uygulama kredisinin artırılmasının yanında uygulama sürecinin daha işlevsel olacak şekilde yürütülmesi sürece olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Alan Bilgisi Dersleri;

Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'nda öğrenim gören öğretmen adaylarının etkililiğinin yüksek olduğunu düşündükleri alan bilgisi derslerinde "Hayat Bilgisi Öğretimi" "Sosyal Bilgiler Öğretimi", "İlk Okuma ve Yazma Öğretimi", "Fen ve Teknoloji Öğretimi I-II", "Fen ve Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I-II", "Matematik Öğretimi I-II", "Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi" dersleri gelmektedir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu "Genel Fizik", "Genel Kimya", "Çevre Eğitimi", "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı", "Çocuk Edebiyatı", "Genel Biyoloji", "Genel Coğrafya", "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi", "Sanat Eğitimi", "Beden Eğitimi ve Spor Kültürü", "Müzik", "Temel Matematik I-II", "Türk Dili I-II", "Türk Tarihi ve Kültürü" derslerinin programda etkililiğinin düşük olduğunu belirtmektedirler.

Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytekin (2006) çalışmalarında alan derslerinden en çok yararlanan derslerin sırasıyla İlk Okuma Yazma Öğretimi, İlköğretimde Drama, Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim, en az yararlanan derslerin ise, Canlılar Bilimi, Kimya ve Genel Fizik olduğu görülmektedir ve çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Çalışmada öğretmen adayları Müzik dersinin yeterli katkı sağlamadığını belirtmektedirler. Fakat Karagöz (2011) sınıf öğretmeni yetiştirme programlarında müzik ve müzik öğretimi derslerinin uygulama kısmına ağırlık verilmesini önermektedir. Müzik öğretim yöntemlerinin kazandırılması gerekmektedir. Öğretmen adaylarının yeterli donanımına sahip olabilmeleri için Müzik ve Müzik Öğretimi dersinin programdaki yerinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Matematik Öğretimi dersi öğretmen adayları tarafından etkililiği yüksek bir ders olarak tanımlanırken, Temel Matematik dersi etkililiği sınırlı olan bir ders olarak betimlenmektedir. Bu konuda, Aksu, Hacısalihoğlu Karadeniz ve Topal (2011) sınıf öğretmeni adaylarının aldığı Temel Matematik ve Matematik Öğretimi derslerinin öğretiminde, sorgulayıcı ve araştırmacı bir mantıkla öğretimdeki yeniliklere adapte olmasını sağlamak

gerektiği ve öğretmen adaylarının daha donanımlı olabilmeleri için programdaki ders sayısı ile saatinin yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Ders ezbercilikten uzak bir yaklaşım içinde günlük yaşantıyla ilişkilendirilerek kazandırılmalıdır.

Fen ve Teknoloji dersinin etkililiğinin yüksek olduğuna yönelik görüşlerin olmasının yanında, Kurt ve Birinci Konur (2011) sınıf öğretmeni adaylarının laboratuvar çalışmaları ile ilgili bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlardaki yeterlilik düzeylerinin istenen düzeyde olmadığını belirtmektedir. Bu doğrultuda fen öğretiminin laboratuvar dersleri ile desteklenmesini, öğrenme ortamının öğrencinin bireysel ve aktif olarak etkinlik yapabileceği hale getirilmesini ve alan bilgilerinin geliştirilmesini önermektedir (Duran, Mihladız ve Kayacan 2011).

Alan Bilgisi derslerine yönelik bulgular incelendiğinde Görsel Sanatlar Öğretimi dersinin etkililiğinin hem yüksek hem de sınırlı bir ders olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu durum öğretim elemanı faktörünü öne çıkarmaktadır. Baş (2011) ise Görsel Sanatlar Öğretimi dersinin, önemi ve gerekliliğine vurgu yaparak öğretmen adaylarının meslek yaşantılarında yararlı olacağını belirtmektedir. Dersin öğretmen yetiştirme programında ders süresi ile ilgili sorunu olduğu ve bununla etkililiği etkilediğini söylemektedir.

Alan Bilgisi derslerinde de teorinin uygulamayla desteklenmesi, dersin meslek hayatı ile ilişkilendirilmesi ve öneminin vurgulanması, dersin içeriğinin uygun olması ve etkili bir biçimde işlenmesi, farklı etkinlik ve uygulamaların sürece dahil edilmesi etkililiği yüksek olan derslerin ortak özellikleridir. Etkililiği sınırlı olarak görülen derslerin gerekçeleri olarak, ders içeriğinin ilköğretim çağındaki öğrencilerin düzeyine uygun olmaması ve daha ağır olması, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinde bu bilgileri kullanmayacaklarını düşünmeleri, öğretim elemanının etkisi, derste kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerin etkili kullanılmaması, uygulama sürecine katkı sağlamaması olarak belirtilmektedir. Ayrıca bazı derslerin seçmeli olması ve bazılarının da genel kültür dersi olarak ele alınması gerektiği belirtilmektedir.

Genel Kültür Dersleri;

Genel Kültür derslerinden etkililiği yüksek olan dersler "Bilgisayar I-II", "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi", "Sözlü Anlatım", "Bilimsel Araştırma Yöntemleri", "İlköğretimde Kaynaştırma", "Etkili İletişim", "Yazılı Anlatım", "Topluma Hizmet Uygulamaları" ve "Sosyoloji" şeklinde sıralanmaktadır. Öğretmen adayları, programda etkililiğinin sınırlı olduğunu düşündükleri dersler olarak şunları belirtmektedirler: "Felsefe", "Sosyoloji", "Topluma Hizmet Uygulamaları", "Yabancı Dil I-II", "Etkili

İletişim”, Türk Eğitim Tarihi”, “Bilgisayar I-II” ve “İlköğretimde Kaynaştırma”.

Yavuzer, Dikici, Çalışkan ve Aytekin (2006) çalışmalarında da sınıf öğretmenliği programında Genel Kültür derslerinden en çok yararlanan dersin Bilgisayar, en az yararlanan dersin ise Yabancı Dil I ve II olduğu görülmektedir. Yabancı dil bilmek yüksek öğrenim gören her birey için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin, araç-gereçlerin yetersiz olması ayrıca dil laboratuvarının olmaması öğrencilerin bu dersten yararlanamama nedenlerinden olabilir.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi etkililiği yüksek olan dersler arasında betimlenmektedir. Şahin, Arcagök ve Apaydın (2011) gelişmiş ülkelerdeki öğretmen eğitimi programlarının incelenerek, öğretmen adaylarının bilimsel araştırma tekniklerine ilişkin bilgi düzeylerini arttırabilmek amacıyla Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğinin güncelleştirilmesini önermektedirler.

Öğretmen adayları genel kültür derslerinin etkililiğini yüksek olarak betimleme gerekçeleri olarak; derslerin akademik gelişim için gerekli olması ve kişisel gelişimi desteklemesi, öğretim elemanlarının nitelikli olması ve süreci etkin bir şekilde değerlendirmeleri, içeriğin günlük hayatla ilişkisini belirtmektedirler. Etkililiğini sınırlı olarak düşündükleri dersler için dersin programdaki yeri ve önemi, dersin öğrenme-öğretme sürecine ilişkin görüşler belirtmektedirler.

Sonuç olarak; Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı'na ilişkin derslerin etkililik düzeyinin çeşitli faktörlere bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Programın başarısında, güncel olması, çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi, hedef ve içerik anlamında uyumlu olması, öğretim elemanının etkililiği, kullanılan öğretim yöntemleri, teorinin pratiğe dönüştürülmesi, motivasyon unsurları etkili olmaktadır. Bu doğrultuda sınıf öğretmeni yetiştirme programında etkililiği sınırlı olan derslerin gözden geçirilerek belirtilen sorunlara yönelik çalışmaların yapılması uygun olacaktır. Özellikle bazı ders içeriklerinin sınıf öğretmenliği eğitimine göre ağır düzeyde olmaması, öğrencilere göre meslek hayatına yönelik olmaması, uygulama kredilerinin az olması gibi nedenler programın etkililiğini sınırlamaktadır. Programın içeriğine yönelik eleştirilerin yanı sıra programın uygulanma boyutunda da eleştiriler olmaktadır. Bunlardan özellikle öğretim elemanının derse yönelik uzmanlığı ve öğretim sürecindeki etkililiği öne çıkan belirleyicilerdir. Programın değişen eğitim ihtiyaçları/fırsatları dikkate alınarak, geleceğin öğretmenlerine farklı eğitim yaklaşımları, sorunları ve ortamlarında etkili olabilecekleri bilgi, beceri ve davranışları kazandırılacak şekilde iyileştirilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aksu, H. H., Hacısalihoğlu Karadeniz, M., Topal, T. (2011). "Sınıf öğretmeni adaylarının ilköğretim birinci kademe matematik dersine ilişkin bilgi düzeyleri", 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Arı, A. (2010). "Sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin yeni ilköğretim programını tanıma düzeyleri", 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 20-22 Mayıs 2010 – Fırat Üniversitesi, Elazığ.*
- Aydın, R. (2007), *Türkiye'de Eğitimle İlgili Yapılan Bilimsel Toplantılarda ve Millî Eğitim Şûralarında Ele Alınan Öğretmen Sorunları ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın Politika ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi (1980-2004)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara:2008.
- Aydın, R.; Şahin, H. ve Topal, T. (2008). Türkiye'de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları, *TSA, Yıl 12, sayı 2.*
- Baş, Ş. (2011). Sınıf öğretmenliği adaylarının görsel sanatlar öğretimi dersi ile ilgili görüşleri, 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Büyükkaragöz, S. S. (1988). Eğitimde öğretmenin rolü ve öğretmen tutumlarının öğrenci davranışları üzerindeki etkisi. *Milli Eğitim, Sayı 137, Ankara.*
- Ceylan, S. ve Demirkaya, H. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf öğretmenliği programı ve program dahilinde sunulan hizmetler konusundaki memnuniyet düzeyleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:7, Sayı: 12, 146-160.
- Çevik, C., Öksüz, Y., Baba, M. ve Güven, E.. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme temel kavramlar bilgisinin incelenmesi: Bayburt üniversitesi örneği. 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Duran, M., Mıhladı, G., Kayacan, K. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının fen

- deneilerine yönelik tutumları. 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Karagöz, B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının müziksel becerilerinin incelenmesi. 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Karagözoğlu, G. (2003). Eğitim Sistemimizde öğretmen yetiştirme politikamıza genel bir bakış, eğitimde yansımalar. *VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi.*
- Kılıç, A. ve Acat, M.B. (2007). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen yetiştirme programlarındaki derslerin gereklilik ve işe vuruklık düzeyi. *Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 17.*
- Küçükahmet, L. (2007). 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlanan öğretmen yetiştirme lisans programlarının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5 (2), 203-218.*
- Küçükoğlu, A. ve Kızıldaş, E. (2012). Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Rusya ve Türkiye okul öncesi öğretmen yetiştirme programlarının karşılaştırılması. *İlköğretim Online, 11 (3), 660-670, 2012.*
<http://ilkogretim-online.org.tr> internet adresinden_28.04.2012 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (1982). XI. Milli Eğitim Surası, 8-11. Haziran 1982, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- MEB (2006). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri,
<http://oyegm.meb.gov.tr/yet/>
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994) *Qualitative Data Analysis : An Expanded Sourcebook.* (2nd Edition). Calif. : Sage Publications.
- Sevil, K., Birinci Konur, K. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının laboratuvar yeterliliklerinin ve tutumlarının değerlendirilmesi. 10. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*
- Şahin, Ç., Arcagök, S., Apaydın, S. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitim

araştırmalarına ilişkin algıları. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*

Şişman, M. (2009). Öğretmen yeterlilikleri: Modern bir söylem ve retorik. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (3), 63-82.*

Türk Eğitim Derneği [TED] (2009). *Öğretmen Yeterlilikleri: Özet Rapor.* TED: Ankara.

Yavuzer, Y., Dikici, A., Çalışkan, M. ve Aytekin, H., (2006). Sınıf öğretmenliği mezunlarının öğretmen yetiştirme programlarından yararlanma düzeylerine ilişkin görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(32): 35-41*

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,* Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Yıldız, K., Akgün, N., Yıldız, S. (2011). Sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin özyeterlik inançları. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2011 – Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.*

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>